

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Філологічний факультет
Кафедра української літератури та компаративістики

Силабус курсу
Ментальність українського народу (на матеріалі української літератури та літературно-критичної думки)

<https://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/philolog/kafedry-ta-inshi-strukturni-pidrozdily/ualit>

Обсяг	Загальна кількість: кредитів 3; годин – 90; змістовних модулів – 2
Семестр, Рік	1 (осінній), 2025-2026 навч. рік
Дні, Час, Місце	за розкладом занять
	<i>Чикур Лілія Дмитрівна</i> кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури та компаративістики
Контактний телефон	+380 686286588
Е-mail:	chicur63@gmail.com kafukrlit@onu.edu.ua
Робоче місце	Філологічний факультет
Консультації	Очні консультації: 1 год., вівторок 14.00-15.00 Онлайн-консультації: ZOOM – понеділок 11.00-12.00 (запрошення надсилається в групу Telegram, Viber)

КОМУНІКАЦІЯ

Спілкування в аудиторії за розкладом. У позааудиторний час студенти зможуть поставити питання під час консультації (вівторок, 14.00-15.00). Інші види комунікації:

очна та онлайн Zoom-консультації за розкладом.

e-mail: chicur63@gmail.com

kafukrlit@onu.edu.ua

телефон: +380 686286588

аудиторія: за розкладом

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предметом вивчення дисципліни «Ментальність українського народу (на матеріалі української літератури та літературно-критичної думки)» є сприйняття та відношення до світу українців як засіб вираження етнохудожньої пам'яткової інформації крізь призму української літератури та літературної критики.

Пререквізити курсу: дисципліна не передбачає попередньої спеціальної підготовки, достатнім є рівень базової середньої освіти.

Мета курсу – розкрити базові українські цінності з огляду на літературну і літературно-критичну творчість.

Завдання дисципліни: формування уявлень про універсальність ментальності та нескінченну різноманітність можливостей їх відображення у художньому творі; про численні інваріанти відтворення образів на позначення національних цінностей щодо відношення до сутнісних проблем буття; поглиблення уявлень про художній образ як філософської, так і літературознавчої категорії, як системи відображення; прищеплення навичок літературознавчого аналізу, що синтезує різні методологічні підходи в їх різноманітних поєднаннях: міфологічного та етимологічного предметів дослідження, культурологічного, порівняльно-історичного літературознавства, психології та психоаналізу, феноменології, структуралізму; вивчення художніх творів української літератури XVIII – XX століть, репрезентативних з погляду насиченості образністю на позначення світогляду українців.

Очікувані результати

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Ментальність українського народу (на матеріалі української літератури та літературно-критичної думки)» студенти повинні

знати:

- засади формування образів на позначення цінностей українців та їх функцій у художньому та літературно-критичному творах;
- структуру вітчизняного мегатексту, бачити внутрішню динаміку;
- найвідоміші постаті в українській літературі XVIII – XX ст., фольклорі та критиці, котрі зверталися до проблем української ментальності, знати основні положення їх праць.

вміти:

- визначати основні образи на позначення цінностей українців в українській літературі у творах різних епох;
- розуміти ключові етапи становлення української нації, головні питання етногенезу, формування уявлення про менталітет та головні чинники, що впливають на його розвиток крізь призму літературних та літературно-критичних текстів;
- використовувати теоретичні знання у власних наукових дослідженнях.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі лекцій (16 год.) та практичних занять (14 год.), організації самостійної роботи студентів (60 год.) на *денній* формі навчання.

Основна підготовка студентів здійснюватиметься на лекційних та практичних заняттях, проте передбачає і самостійну підготовку. Під час викладання дисципліни використовуються методи навчання: словесні (лекція, пояснення); практичні (творчі завдання); робота з науковим матеріалом, монографіями, статтями, підручниками (під керівництвом викладача, самостійна робота студентів), ігрова та проектна діяльність, дискусія.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Поняття ментальності. Специфіка ментальності українців.

Тема 2. Ментальність та література. Ментальні ознаки художньої творчості.

Тема 3. Ментальність українців у творчості Г. Сковороди.

Тема 4. Ментальність українців в інтерпретації І. Котляревського.

Тема 5. Ментальність українців в інтерпретації Т. Шевченка.

Тема 6. Повісті і романи І. Нечуя-Левицького з погляду ментальності українського народу.

Тема 7. Ментальність українців в інтерпретації І. Франка.

Тема 8. Національні традиції українців у творчості Лесі Українки.

Тема 9. Творчість М. Хвильового та В. Підмогильного з погляду проблематики ментальності українського народу.

Тема 10. Погляди П. Куліша, М. Костомарова, Д. Чижевського тощо на ментальність українців.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Коляда А. Українці та росіяни — порівняльний аналіз ментальності та політичної культури: рефлексії Пантелеймона Куліша / І. А. Коляда // Проблеми історії України XIX – початку XX ст.: Зб. наук. пр. 2019. Вип. 29. С. 250-259.
2. Лаврик О., Ткаченко І. Національний характер як об'єкт наукових студій в українській літературі.
URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/455/12245/>
3. Магас Н. Ментальні моделі як конструкти реальності та ірреальності. *Studia methodologica*, 2014. № 37. С. 179-183.
4. Процик І. Архетип і символ: проблеми визначення та взаємодії. Актуальні проблеми слов'янської філології. 2011. Вип. XXIV. Ч. 2. С. 368–377.
5. Росовецький С. Тарас Шевченко і фольклор : монографія. Київ : Критика, 2011. 415 с.
6. Сафонік Л. Буттєвість сенсу людського життя : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 350 с.
7. Северинова М. Ю. Значення та роль архетипів у етнонаціональній культурі. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2013. № 2. С. 124–128.
8. Чикур Л. Д. Культурно-історичний контекст феномену І. Котляревського.

- Рідний край*. 2019. № 2 (41). С. 155–165. (фахове, категорія Б)
9. Чикур Л. Паратекст і його функції у творчості Петра Кралюка (за матеріалами збірки «Каган і хохлята»). *Moderní aspekty vědy: XLVII. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika : Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024. S. 282–292.*
 10. Чикур Л. Опозиція «монолог / діалог» в художньому розкритті процесу комунікації (повість П. Кралюка «Діоптра, або Дзеркало, в якому бачимо не лише себе, а й інших, подорожуючи в часі та просторі»). *Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»*. 2024. № 9(27). С. 531–541. (фахове, категорія Б)
 11. Чикур Л. Художній світ повісті Петра Кралюка «Діоптра, або Дзеркало, в якому бачимо не лише себе, а й інших, подорожуючи в часі та просторі». *Studia methodologica*. 2024. № 58. С. 198–207. (фахове, категорія Б)
 12. Чикур Л., Дурбалова І. Культурні трансформації світогляду українського народу (на прикладі казок О. Стороженка та І. Франка). *Scientific research in the modern world. Proceedings of the 10th International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Toronto, Canada. 2023. Pp. 134-141.*
 13. Шевченко Т., Чикур Л., Казанова О. Українські класики як об'єкт художнього осмислення в нарисах та есеях О. Гончара. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 26. Т. 2. С. 231–237. (фахове, категорія Б)
 14. Шевченко Т., Чикур Л. Образ Криму в есеїстиці Л. Дереша. *Вісник Одеського національного університету*. Серія: Філологія. 2023. Вип 2 (28). С. 58–64.
 15. Шевченко Т., Чикур Л. Топос Києва в есеїстиці Є. Кононенко. *Вісник Одеського національного університету*. Серія: Філологія. 2024. Вип 1 (29). С. 81-88.
 16. Шебанова В. І., Дементьєва К. Г., Чикур Л. Д. Соціально-психологічні чинники формування національної ідентичності української студентської молоді. *Габітус: науковий журнал з соціології та психології*. 2022. Вип. 34. С. 30–36. (фахове, категорія Б)
 17. Шебанова В. І., Дементьєва К. Г., Чикур Л. Д. Виміри етнічної толерантності української студентської молоді. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Психологічні науки». 2022. Вип. 2. С. 48–54. (фахове, категорія Б)
 18. Янковська Ж. Архетипний складник української літератури (аналітичні студії). *Навчальний посібник (для викладачів, учнів та студентів середніх спеціальних навчальних закладів і закладів вищої освіти)*. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2019. 354 с.
 19. Янковська Ж. *Фольклоризм української романтичної прози: монографія*. Львів : Українські технології, 2016. 610 с.

ОЦІНЮВАННЯ:

Залік

Поточний та періодичний контроль									Контрольна робота	Сума балів
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T4-5	T6-7	T8	T9-10	T11-12	T13-14		
10	10	10	5	5	10	10	10	10	20	100
Усього за 1 модулем 40					Усього за 2 модулем 40					

Самостійна робота студентів. Робота студентів складається з самостійного вивчення з певного переліку тем або тем, що потребують поглибленого вивчення, самостійного виконання вказаних завдань. Самостійна робота (СР) контролюється у вигляді звітів. Питання з тем, що відведені на самостійне вивчення, включені до контрольних заходів. Увесь обсяг СР містить завдання, які вимагають від студента систематичну самостійну роботу.

ПОЛІТИКА КУРСУ («правила гри»):

- активна участь;
- виконання необхідного мінімуму навчальної роботи;
- додаткові бали за творчі завдання (написання есеїв, наукових робіт, підготовка презентацій, доповідей, виступів);
- неприпустимість пропусків та запізнь;
- повага до викладача та студентів;
- толерантне ставлення один до одного;

Політика щодо дедлайнів та перескладання (лікарняні, мобільність і т.д.): лікарняні та перескладання допустимі.

Політика щодо академічної доброчесності: опрацьовуємо та засвоюємо матеріал самостійно.

Політика щодо відвідування та запізнь: неприпустимість запізнь.

Мобільні пристрої: активно використовуються за вимогою викладача.

Поведінка в аудиторії: повага, активність